

Сангийн эрх зүйн байдлын тухай хуульд холбогдох байгууллагаас ирүүлсэн саналын товъёог

№	Албан бичиг	Ирүүлсэн санал	Саналыг тусгасан эсэх
1	Монголбанк 2021.04.30 А-1/444	Иргэний нийгмийг хөгжүүлэх, нийгмийн зөвшилцөлд үндэслэсэн түншлэлийн хүрээнд шийдвэр гаргах аливаа шатанд төр, иргэний нийгмийн байгууллага, мэргэжлийн холбоод, хувийн хэвшлийн зөвлөлдөх, санал авах, гаргасан шийдвэрийн биелэлтэд хяналт тавихад оролцдог оновчтой тогтолцоог бүрдүүлэх зорилго бүхий Холбооны эрх зүйн байдлын хуулийн төслийн үзэл баримтлал, сангийн хариуцлагыг нэмэгдүүлэх, үйл ажиллагааны чиглэл, ил тод байдал, бүртгэл хяналтын үр ашигтай тогтолцоо бүрдэж, төрийн зүгээс иргэний нийгэм, ашгийн бус салбар, түүний үр нөлөөний талаар баримтлах үр дүнтэй бодлоготой байх боломж бүрдэх тул Сангийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн төслийн үзэл баримтлалыг тус тус дэмжиж байгааг үүгээр илэрхийлье. Монгол Улс Ази, Номхон далайн мөнгө угаахтай тэмцэх бүлгийн гишүүн улсын хувьд Санхүүгийн хориг арга хэмжээ авах байгууллага (цаашид "ФАТФ" гэх)-аас гаргасан 40 Зөвлөмжийг хэрэгжүүлж, дотоод хууль тогтоомждоо тусган ажиллах үүргийг олон улсын өмнө хүлээдэг. Тодруулбал, ФАТФ-ын Зөвлөмж 8-д “Улс орнуудын олон төрлийн хууль эрх зүйн хэлбэрийг харгалзан ашгийн бус байгууллага (цаашид "АББ" гэх)-ыг ФАТФ-аас үйл ажиллагааны хэлбэрээр нь тодорхойлолтыг батлав. Энэ тодорхойлолт нь энгийн ашгийн бус үйл ажиллагаа явуулж байгаа үндэслэлээр бус харин терроризмыг санхүүжүүлэх гэмт хэрэгт өртөх эрсдэлтэй байгууллагын үйл ажиллагаа, шинж чанарт үндэслэсэн болно. Энэ зөвлөмжийн зорилгын үүднээс АББ гэж буяны, шашны, соёлын, боловсролын, нийгмийн, нийгэмлэгийн зорилгоор эсвэл бусад төрлийн "сайн үйлс" -ийн үйл ажиллагаа эрхлэх зорилгоор хөрөнгө босгох, зарцуулах чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулдаг хуулийн этгээд, гэрээ хэлцэл болон байгууллагыг хэлнэ.” гэж заасан.	Зарчмын хувьд дэмжсэн. 1.1.Сангийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн төсөлд ашгийн төлөө бус хуулийн этгээдийн удирдлагын менежментийг үр дүнтэй, хариуцлага хяналттай байх хүрээнд төлөөллийн удирдлага, гүйцэтгэх удирдлага, хяналтын механизмыг бүрдүүлэх ерөнхий зохицуулалтыг хуулийн төсөлд тусгасан бөгөөд хуульд зааснаас бусад зохицуулалтыг өөрийн дүрмээр зохицуулахаар төсөлд тусгасан. Түүнчлэн бүртгэл, тайлагналтын ил тод механизмыг хэрэгжүүлэх боломжийг бүрдүүлж өгсөн бөгөөд үүнтэй уялдаад хариуцлагыг нэмэгдүүлсэн болно. Саналыг тусгаагүй. 1.2.Ашгийн төлөө бус хуулийн этгээдийг соён гэгээрүүлэх чиглэлээр Холбооны эрх зүйн байдлын тухай хуулийн төслийн 39 дүгээр зүйлийн 39.1.1-д ашгийн төлөө бус хуулийн этгээдийн чадавхыг дэмжих, дотоод засаглал, ёс зүйн жишгийг тогтоож хөгжүүлэх, соён гэгээрүүлэх арга хэмжээг авах, 39.1.4-т бүртгэлийн болон статистикийн байгууллагуудтай хамтран ашгийн төлөө бус хуулийн этгээдийн талаарх мэдээлэлд дүн шинжилгээ хийхээр, 39.1.5-д ашгийн төлөө бус хуулийн этгээдийн нийтэд тустай үйл ажиллагааны болон сайн дурын тайлан авах, үйл ажиллагааны үр нөлөөг нэгтгэн дүгнэх, зөвлөмж гаргахаар, 39.1.8-д ашгийн төлөө

		Иймээс Зөвлөмж 8-д заасан тодорхойлолтод хамаарах ашгийн бус байгууллага, эсхүл энэ төрлийн үйл ажиллагаа явуулж байгаа этгээдийн үйл ажиллагааг дотоодын хууль тогтоомжоор зохицуулахдаа ФАТФ-ын Зөвлөмж 8, үүнтэй холбогдох бусад зөвлөмжид заасан стандартыг тусгах үүргийг Монгол Улс хүлээсэн. Холбооны эрх зүйн байдлын тухай болон Сангийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн төслүүдийн зохицуулалтаас харахад Холбоо болон Сангийн эрхлэх үйл ажиллагаа нь ФАТФ-ын Зөвлөмж 8-д заасан шинжид хамаарахаар байна. Иймд дээрх хуулийн төслүүдэд ФАТФ-ын Зөвлөмж 8-д заасан дараах асуудлыг тусгах, олон улсын өмнө хүлээсэн үүргээ биелүүлэх нь оновчтой байна: 1.Терроризмыг санхүүжүүлэх, түүний эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх талаар олон нийтийг соён гэгээрүүлэх ажлыг тогтмол хийх шаардлагатай бөгөөд энэ хүрээнд улс орнууд дараах арга хэмжээг авах талаар зохицуулах нь зүйтэй: 1.1.АББ-ын удирдлага, менежмент нь хариуцлагатай, бүртгэлтэй байх, шударга байхыг дэмжиж, олон нийтийн итгэлийг нэмэгдүүлэх тодорхой бодлоготой байх; 1.2.АББ болон хандивлагчдын нийгэмлэгийн АББ-ын терроризмыг санхүүжүүлэхэд өртөх аюул, заналхийлэл болон АББ-ын энэ аюулаас сэргийлэх талаар авах арга хэмжээний мэдлэгийг дээшлүүлэх, гүнзгийрүүлэх, боловсролын хөтөлбөрийг дэмжиж, хэрэгжүүлэх; 1.3.Терроризмыг санхүүжүүлэх эрсдэл, аюул заналхийллийг арилгах шилдэг туршлагыг боловсруулж боловсронгуй болгох, улмаар терроризмыг санхүүжүүлэхэд урвуулан ашиглагдахаас хамгаалахын тулд АББ-уудтай улс орнууд хамтран ажиллах; 1.4.Аливаа бүс нутаг, улс орны санхүүгийн салбарын чадавх, буяны болон хүмүүнлэгийн асуудлын хойшлуулшгүй байдал зэргийг харгалзан АББ-ыг зохицуулалттай санхүүгийн салбараар /тухайлбал, энэ төрлийн мэдээллийг татварын байгууллага, СМА, донор байгууллага, хууль сахиулах болон тагнуулын байгууллагаас авч болно/ гүйлгээ хийхийг дэмжих.	бус хуулийн этгээдийн мөнгө угаах, терроризмыг санхүүжүүлэх үйл ажиллагаанд өртөх магадлал, эмзэг байдлын талаарх судалгааг хийх болон Мөнгө угаах болон терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх тухай хуулийн 18.1.8-д заасан үндэсний эрсдэлийн үнэлгээг 2 жил тутамд хийх, эрсдэлийг хянах, бууруулахад эрх бүхий байгууллагад дэмжлэг үзүүлэх чиг үүргийг Иргэний нийгмийг дэмжих зөвлөл хэрэгжүүлэхээр заасан болно. Түүнчлэн хуулийн төсөлд Ашгийн төлөө бус хуулийн этгээдийг соён гэгээрүүлэх ажлыг холбогдох төрийн байгууллагатай хамтран хэрэгжүүлж болохоор заасан болно./Санд хамаарах/ Саналыг тусгаагүй. 1.4.Ашгийн төлөө бус хуулийн этгээдийн санхүүгийн хариуцлагыг сайжруулах, мөнгө угаах, терроризмыг санхүүжүүлэх эрсдэлээс урьдчилан сэргийлэх ФАТФ-ын зөвлөмжийн хүрээнд Сангийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн төслийн 7 дугаар зүйлийн 7.1.9-д сан зохицуулалтгүй санхүүгийн сувгаар мөнгөн гүйлгээ хийхийг хориглосон бөгөөд энэхүү хориглолттой холбогдуулан Зөрчлийн тухай хуульд хариуцлагыг оруулж өгсөн болно. Саналыг тусгаагүй. 2.1.Сан нь хуулийн этгээд болохын хувьд Хуулийн этгээдийн бүртгэлийн газарт бүртгэлтэй байна. Түүнчлэн Холбооны эрх зүйн байдлын тухай хуулийн төслийн 39 дүгээр зүйлийн 39.1.7-д Иргэний нийгмийг дэмжих зөвлөл нь ашгийн төлөө бус
--	--	--	--

	2.АББ-ын эрсдэлд суурилсан зорилтот хяналт шалгалтыг хэрэгжүүлэх талаар зохицуулах шаардлагатай. Энэ хүрээнд үр дүнтэй хяналт, шалгалтыг дэмжих алхмуудыг хийх шаардлагатай. Терроризмыг санхүүжүүлэхэд урвуулан ашиглагдах эрсдэлтэй АББ-уудад бодит байдал дээр эрсдэлд суурилсан арга хэмжээг хэрхэн хэрэгжүүлэх, урьдчилан сэргийлэх ямар арга хэмжээ авах, эдгээрийг хийх эрх бүхий этгээд, түүний эрх хэмжээ, АББ, түүний нэрийн өмнөөс үйл ажиллагаа эрхэлж буй хүнд гаргасан зөрчилтэй нь дүйцэхүйц, дахин үйлдэхээс сэргийлсэн хариуцлага /данс царцаах, траст төлөөлөгчийг болиулах, торгох, сертификатыг хүчингүй болгох, лицензийг хураах, бүртгэлээс хасах зэрэг хариуцлагын төрлийг тусгах/-ын тогтолцоо зэргийг хуульчлах шаардлагатай: 2.1.АББ нь тусгай зөвшөөрөлтэй, эсхүл бүртгэлтэй байх. Энэ мэдээллийг эрх бүхий байгууллагад болон олон нийтэд нээлттэй байлгах; 2.2.АББ-аас өөрсдийн үйл ажиллагааны зорилго, зорилт, удирдах ажилтан, удирдах зөвлөлийн гишүүд гэх мэт өмчилж, хянаж, үйл ажиллагааг нь чиглүүлж буй хувь хүмүүс болон эцсийн өмчлөгчийн талаарх мэдээллийг хадгалж байхыг шаардах. Энэ мэдээллийг АББ-аас өөрөөс нь, эсхүл холбогдох эрх бүхий байгууллагаас авах боломжтой байх; 2.3.АББ нь орлого, зарлагыг дэлгэрэнгүй байдлаар харуулах жилийн санхүүгийн тайлан гаргаж байх; 2.4.ААБ-Д бүх хөрөнгө нь бүртгэлтэй байх, зарцуулалтыг нь тодорхойлсон үйл ажиллагааных нь зорилго, зорилтод нийцэж байгаа эсэхэд хяналт тавьж байх шаардлагыг тавих; 2.5.АББ-аас үр шим хүртэгчид /буяны, хүмүүнлэгийн эсхүл бусад төрлийн тусламж авдаг хувь хүн эсхүл бүлэг хувь хүн/, эцсийн өмчлөгч, эсхүл хамаарал бүхий этгээдийн хэн болох, эрх үүрэг болон эерэг байдлыг тодорхойлсон арга хэмжээ авах, баталгаажуулах, мөн тэдгээр нь террористууд, террорист байгууллагыг дэмжих зорилгоор ААБ-тай холбоогүй, эсхүл ашигладаггүй гэдгийг баталгаажуулах холбогдох шаардлага хангасан арга хэмжээ авахыг шаардах. Мөн буяны санг	хуулийн этгээдийн мэдээллийн санг үүсгэх, хөтлөх, олон нийтэд нээлттэй мэдээлэх чиг үүргийг заасан. Түүнчлэн уг институт нь ашгийн төлөө бус хуулийн этгээдийн тайланг хүлээн авч дүн шинжилгээ хийх, нийтэд ил тод мэдээлэх үүргийг хэрэгжүүлэхээр хуулийн төсөлд заасан болно. Саналыг тусгаагүй. 2.2.Ашгийн төлөө бус хуулийн этгээдээс өөрсдийн үйл ажиллагааны зорилго, зорилт, удирдах ажилтан, удирдах зөвлөлийн гишүүд гэх мэт өмчилж, хянаж, үйл ажиллагааг нь чиглүүлж буй хувь хүмүүс болон эцсийн өмчлөгчийн талаарх мэдээллийг Улсын бүртгэлийн газрын Хуулийн этгээдийн бүртгэлийн газарт болон Иргэний нийгмийг дэмжих зөвлөлийн мэдээллийн санд нээлттэй хадгалагдаж, мэдээлэгдэнэ. Саналыг тусгаагүй. 2.3.Сангийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн төслийн 9 дүгээр зүйлд холбоо, сан нь орлого, зарлагын мэдээллийг агуулсан санхүүгийн, үйл ажиллагааны тайланг гаргаж холбогдох байгууллагад гаргаж байх зохицуулалтыг нарийвчлан тусгасан бөгөөд Зөрчлийн хуульд уялдуулан хариуцлагыг оруулсан. Саналыг тусгаагүй. 2.4, 2.5.Ашгийн төлөө бус хуулийн этгээдийн санхүүгийн тайланд, үйл ажиллагааны тайланд энэ талаар дурдсан байх бөгөөд 1 сая төгрөгөөс дээш төгрөгийн хандив өгсөн хандивлагчийг бүртгэж байх, тайланд энэ талаар тусгах талаар хуулийн төсөлд тусгасан.
--	--	---

	террористууд, террорист байгууллагыг санхүүжүүлэх, дэмжих зорилгоор ашиглахаас урьдчилан сэргийлэх хүрээнд АББ-уудаас хандивлагчийг нууцлах үүргээ биелүүлэхийн хажуугаар чухал, том хандивлагчийн мэдээллийг баримтжуулах зохистой арга хэмжээ авахыг шаардах; 2.6.АББ-аас тухайн байгууллагын зорилго, зорилтын дагуу мөнгө хүлээн авсан, зарцуулсан эсэхийг нягтлахын тулд дотоод, гадаад гүйлгээний нарийвчилсан бүртгэлийг дор хаяж таван жилийн хугацаанд хадгалах, шаардлагатай бол түүнийг эрх бүхий байгууллагад хэрэгцээтэй үед гаргаж өгөхийг шаардах. Шаардлагатай тохиолдолд АББ-ын буяны үйл ажиллагаа, санхүүгийн үйл ажиллагааны бүртгэлийг олон нийтэд нээлттэй болгох боломжтой байх. 3.Үр дүнтэй мөрдөн шалгах ажиллагаа явуулах, мэдээлэл цуглуулах арга хэмжээний хүрээнд дараах асуудлыг зохицуулах шаардлагатай: 3.1.АББ-уудын талаар холбогдох мэдээллийг хадгалдаг бүх шатны эрх бүхий байгууллагуудын хооронд үр дүнтэй хамтын ажиллагаа, уялдаа холбоо болон мэдээлэл солилцоог хангах; 3.2.Террорист үйл ажиллагаа эсвэл террорист байгууллагад урвуулан ашиглагдаж эсвэл тэдгээрийг идэвхтэй дэмжиж байгаа гэж сэжиглэгдэж байгаа АББ-ыг мөрдөн шалгах чадвартай, нарийн мэргэшсэн мөрдөгчидтэй байх, байнгын мэргэшүүлэх тогтолцоотой байх; 3.3.Мөрдөн шалгах явцад тодорхой АББ-ын удирдлага, менежментийн талаарх мэдээлэл (санхүүгийн болон төлөвлөгөөний мэдээлэл гэх мэт) олж авах бүрэн эрхтэй байх; 3.4.АББ-ыг: (1) террорист байгууллагуудтай холбоотой, эсхүл хөрөнгө цуглуулах үйл ажиллагаанд нь халхавч болж байгаа; (2) хөрөнгө царцаах арга хэмжээнээс зайлсхийх, эсхүл терроризмыг бусад аргаар дэмжих зэрэг терроризмыг санхүүжүүлэхэд урвуулан ашиглагдах эрсдэлтэй; (3) хууль ёсны үйл ажиллагаанд зарцуулагдах байсан хөрөнгийг террористууд, террорист байгууллагуудад шилжүүлсэн гэж сэжиглэх үндэслэлтэй тохиолдолд урьдчилан сэргийлэх, мөрдөн шалгах үйл ажиллагаа явуулахын тулд шаардлагатай мэдээллийг эрх	Түүнчлэн Иргэний нийгмийг дэмжих зөвлөлөөс 2 жилд тутамд хийгдэх ашгийн төлөө бус хуулийн этгээдийн салбарын терроризмыг санхүүжүүлэх, мөнгө угаах эрсдэлийн үнэлгээг хийхэд холбогдох байгууллагад дэмжлэг үзүүлж байх чиг үүргийг хуулиар олгох зохицуулалтыг хуулийн төсөлд тусгасан. Саналыг тусгаагүй. 3.1.Хуулийн төсөлд Иргэний нийгмийг дэмжих зөвлөл нь сангийн тайланг хүлээн авч дүн шинжилгээ хийж, нийтэд ил тод мэдээлэх, сурталчлахаас гадна тэдгээрийн мэдээллийн санг үүсгэх, хөтлөх арга хэмжээг явуулах зохицуулалтыг тусгасан. Энэ бүртгэл мэдээллийг Улсын бүртгэлийн байгууллага, статистикийн байгууллагатай хамтран явуулах, мэдээлэл солилцохоор зохицуулсан болно. Саналыг тусгаагүй. 3.2.Хуулийн төсөлд хамаарахгүй санал бөгөөд холбогдох хууль сахиулах байгууллагын асуудал болно. Саналыг тусгаагүй. 3.3. Хуулийн төсөлд хамаарахгүй санал бөгөөд холбогдох хууль сахиулах байгууллагын асуудал болно. Саналыг тусгаагүй. 3.4.Сангийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн төслийн 7 дугаар зүйлийн 7.1.10-т Үй олноор хөнөөх зэвсэг дэлгэрүүлэх болон терроризмтой тэмцэх тухай хуулийн 14.2-т заасан үйл ажиллагаа болон тэдгээр этгээдтэй харилцаа холбоо тогтоох, санхүүжилт авах зэрэг үйл ажиллагааг явуулахыг хориглохоор заасан. Түүнчлэн дээрх хуулийн төслийн 13 дугаар зүйлийн
--	--	---

	бүхий байгууллагатай цаг алдалгүйгээр солилцох механизмтай байх. 4.АББ-ын талаарх мэдээлэл авах олон улсын хүсэлтэд хариу өгөх чадамжтай байх зохицуулалтыг хуульд тусгах. Олон улсын хамтын ажиллагааны Зөвлөмжийн заалтад нийцүүлэн терроризмыг санхүүжүүлэх, терроризмыг дэмжиж байгаад сэжиглэгдсэн тодорхой АББ-ын талаар мэдээлэл авах хүсэлтэд хариу өгөх байгууллага болон зохицуулах журмыг тодорхойлох тусгах. 5.Түүнчлэн ФАТФ-ын Зөвлөмж 8-д заасны дагуу “Төр, хувийн хэвшлийн болон АББ-уудын хооронд хамтын ажиллагааны харилцаа холбоог хөгжүүлэх нь АББ-ын эрсдэлийг ойлгох, эрсдэлийг бууруулах стратеги, мэдлэгийг дээшлүүлэх, үр нөлөөг дээшлүүлэх, АББ-уудын терроризмыг санхүүжүүлэхтэй тэмцэх чадавхыг бэхжүүлэхэд чухал үүрэг гүйцэтгэдэг тул терроризмыг санхүүжүүлэхтэй холбоотой асуудлыг шийдвэрлэхийн тулд эрдэм шинжилгээний судалгааг хөгжүүлэх, АББ-уудад мэдээлэл солилцон, дэмжиж ажиллах”-ыг улс орнуудаас шаарддаг. Иймээс энэ талаар тодорхой зохицуулалтыг хуульчлах.” Нөгөөтээгүүр, ФАТФ-аас 40 Зөвлөмжид заасан стандарт шаардлагыг мөрдөж ажиллахыг улс орнуудаас шаарддаг бөгөөд энэхүү шаардлагыг биелүүлээгүй тохиолдолд мөнгө угаах, терроризмыг санхүүжүүлэх эрсдэлтэй, стратегийн дутагдалтай, хамтран ажиллахгүй улс орон гэх ангилалд орох эрсдэл үүсдэгийг харгалзан ашгийн бус байгууллага, энэ төрлийн үйл ажиллагаа эрхлэх этгээдийг зохицуулж байгаа аливаа хуулийн төсөлд дээрх саналыг тусгах талаар арга хэмжээ авах шаардлагатай байна. Мөн Валютын зохицуулалтын тухай хуулийн 3 дугаар зүйлийн 1-т “Валют гэж Монгол Улсын үндэсний валют, гадаад валют, улс хоорондын худалдаа, эдийн засгийн харилцааны төлбөрт хэрэглэгдэж буй тооцооны нэгж, мөнгөжсөн алт болон валютын үнэт зүйлсийг хэлнэ” гэж тодорхойлсон байдаг. Валют гэдэг ойлголтод Монгол Улсын үндэсний валют агуулагдаж байх тул Холбооны эрх зүйн байдлын тухай хуулийн төслийн 34 дүгээр зүйлийн 34.2 дах хэсгийн “... валют болон үндэсний мөнгөн	13.3-т Гадаад улсын тусгай албад, түүний халхавч байгууллага болон үндэсний эв нэгдлийг бусниулах, мөнгө угаах, террорист болон экстремист үйл ажиллагаа явуулдаг, санхүүжүүлдэг байгууллага, хувь хүнээс, эсхүл хандивлагч нь тодорхойгүй санхүүжилт авахыг хориглохоор заасан болно. Дээрх байгууллага, хувь хүмүүсийн жагсаалтыг цагдаа, тагнуул, авлигатай тэмцэх байгууллагаас гаргаж нийтэд мэдээлэхээр төсөлд тусгасан. Саналыг тусгаагүй. 4.Хуулийн төсөлд тусгайлан тусгах шаардлагагүй. Өөрөөр хэлбэл терроризмыг дэмжиж байгаа, эсхүл сэжиглэгдэж ашгийн төлөө бус хуулийн этгээдийн талаар мэдээллийг холбогдох хуулийн дагуу гадаад улсын хамтын ажиллагааны хүрээнд өгөх боломжтой. Саналыг тусгаагүй. 5.Саналыг тусгасан.
--	--	---

		тэмдэгтийн..." гэснийг "валютын " гэж , мөн хуулийн 35 дугаар зүйлийн 35.2.13 дах заалтын "Хэрэглэгчдийн" гэснийг "хэрэглэгчийн" гэж өөрчлөх саналтай байгааг хүлээн авч хуулийн төсөлд тусгаж өгөхийг Танаас хүсье.	
2	Хүний эрхийн үндэсний комисс 2021.04.27 1/472	Сангийн эрх зүйн байдлын тухай хуульд өгөх санал: 1.Сангийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 13.3 дахь заалт "Гадаад улсын тусгай албад, түүний халхавч байгууллага болон үндэсний эв нэгдлийг бусниулах, мөнгө угаах, террорист болон экстремист үйл ажиллагаа явуулдаг, санхүүжүүлдэг байгууллага, хувь хүнээс, эсхүл хандивлагч нь тодорхойгүй санхүүжилт авахыг хориглоно" гэж заасныг зөрчсөн бол ямар эрх зүйн үр дагавар үүсэхийг тодорхой заах; 2.Сангийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 5 дугаар зүйлийн 5.1-т "Сан нь дүрэмд заасан зорилго, үйл ажиллагаагаа хэрэгжүүлэхийн тулд сангийн нийт үйл ажиллагааны 20 хувиас хэтрүүлэхгүй аж ахуйн үйл ажиллагаа эрхэлж болно" гэх заалтыг мөрдөж Санхүү, татварын асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүний баталсан хувийн дагуу ажиллахаас гадна, татварын тайланг 2 жилдээ нэг удаа тайлагнах зохицуулалт нэмэх;	Хоёр.Сангийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн төсөл: 1.Сангийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн төслийн 13 дугаар зүйлийн 13.3-т заасан хориглолтыг зөрчсөн бол Зөрчлийн тухай хуулийн 5.10 дугаар зүйлийн 2 дахь хэсэгт хариуцлага хүлээлгэхээр заасан болно. Саналыг тусгаагүй. 2.Татварын тайланг татварын хууль тогтоомжийн дагуу улирал, жилээр тайлагнахаар заасан болно. Саналыг тусгаагүй.
3	Санхүүгийн зохицуулах хороо 2021.04.09 1/1351	Сангийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн төсөлд өгөх санал: 1.Аливаа төрлийн ашгийн төлөө бус байгууллага нь мөнгө угаах гэмт хэрэгт өртөх эрсдэлтэй бөгөөд үүнээс урьдчилан сэргийлэх үр дүнтэй арга нь эрсдэлд суурилсан зохицуулалт хийх, шаардлагатай мэдээ, мэдээллийг шуурхай солилцдог байх тухай ФАТФ-аас өгч буй зөвлөмжийг харгалзан үзэж, хуулийн төсөлд энэ талаар тодорхой зохицуулалтыг тусгаж өгснөөр энэ төрлийн гэмт хэрэг үйлдэгдэх шалтгаан нөхцөлийг бууруулах ач холбогдолтойг анхаарах; 2.Хуулийн төслийн 5 дугаар зүйлийн 5.1-д "Сан нь дүрэмд заасан зорилго, үйл ажиллагаагаа хэрэгжүүлэхийн тулд сангийн нийт үйл ажиллагааны 20 хувиас хэтрүүлэхгүй аж ахуйн үйл ажиллагаа эрхэлж болно." гэж заасан бөгөөд уг зохицуулалтын "нийт үйл ажиллагаа" гэдгийг хэрхэн тодорхойлох талаар тодорхой заагаагүй байх тул нийт орлогын 20% эсвэл нийт хөрөнгийн 20% гэх мэт тодорхой зохицуулалт тусгах;	Сангийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн төсөл: 1.Хуулийн төслийг ФАТФ-ын 8 дугаар зөвлөмж болон бусад хамаарах зөвлөмжид нийцүүлсэн болно. Тухайлбал, Сангийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн төслийн 7 дугаар зүйлд заасан нийт 11 хориглолтоос ФАТФ-ийн зөвлөмжтэй 4 заалт нь хамаарагдаж байна. Саналыг тусгаагүй. 2.Хуулийн төсөлд 20 хувийн хязгаарын дотор аж ахуйн үйл ажиллагааг явуулж болохоор заасны төрийн байгууллага, төрийн бус байгууллагаас ирүүлсэн саналын дагуу хассан болно. Саналыг тусгасан.

		3.Хуулийн төслийн 6 дугаар зүйлийн 6.1-д “Сан нь ...нийтэд тустай үйл ажиллагааг төлбөртэй болон төлбөргүйгээр эрхлэн гүйцэтгэж болно.” гэж заасны дагуу сан нь нийтэд тустай үйл ажиллагааг төлбөртэй эрхлэх тохиолдолд төлбөрөө хэрхэн тогтоох талаарх зохицуулалтыг хуулийн төсөлд тодорхой тусгах; 4.Хуулийн төслийн 11 дүгээр зүйлийн 11.16 дахь хэсгийн “11.14” гэснийг “11.15”гэж өөрчлөх; 6.Хуулийн төслийн 17 дугаар зүйлийн 17.2-т Энэ хуулийн 19.1-д заасны дагуу байгуулагдсан <u>Хяналтын хорооны шаардсанаар ээлжит бус хурлыг зарлан хуралдуулж болно</u> гэж өөрчлөн найруулах зэрэг саналыг хүргүүлж байна.	3.Холбооны эрх зүйн байдлын тухай хуулийн төсөлд нийтэд тустай үйл ажиллагааны талаарх нарийвчилсан зохицуулалтыг тусгасан болно. Саналыг тусгаагүй. 4.Саналын дагуу өөрчлөв. 6.Хяналтын хороо нь сангийн үйл ажиллагаанд хяналт тавих үүрэгтэй байгууллага бөгөөд удирдах зөвлөлийн даргад удирдах зөвлөлийн хурлыг товлон хуралдуулах эрх хэмжээ дангаар оршино. Саналыг тусгаагүй.
4	Монголын худалдаа аж үйлдвэрийн танхим 2021.04.08 1/206	1.Холбооны тухай хуулийн төслийн 3 дугаар зүйлийн 3.1 дэх хэсэгт Улаан загалмайн нийгэмлэг, Худалдаа аж үйлдвэрийн танхим, Үйлдвэрчний эвлэл зэрэг бие даасан хуультай, олон нийтийн байгууллагуудын үйл ажиллагааг тухайн хуулиар зохицуулснаас бусад нийтлэг харилцааг энэ хуулиар зохицуулахаар төсөлд тусгасан нь хэрэгжихэд маш хүндрэлтэй гэж үзэж байна. Учир нь эдгээр байгууллагууд нь хуулиар зохицуулаагүй олон харилцааг тухайн хуулийн үзэл баримтлал, өөрийн үйл ажиллагааны онцлог, урт хугацааны практикаас бий болсон тогтолцоо буюу “эко системд” нийцүүлж, дүрмээрээ нарийвчлан зохицуулдаг ба энэ хуулиар нийтлэг харилцааг зохицуулснаар дээр дурдсан “эко систем” алдагдах, үйл ажиллагааны бүтээмж, менежментийн үр дүнтэй, оновчтой байдал сулрах, үргүй зардал шаардагдах зэрэг хүндрэлүүд бий болохоор байна. Иймд бие даасан хуультай, тухайн хуулиараа зохицуулагддаг олон нийтийн байгууллагуудад Холбоо, Сангийн хууль хамаарахгүй байхаар заах нь зүйтэй. Хоёр.Сангийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн төсөлд: 1.Байгууллага гэдэг нэршилд 2 ба түүнээс дээш хүн харьяалагдах тул төслийн 4.1.5 дахь хэсгийн “удирдах байгууллага” гэснийг “удирдлага” гэж өөрчлөх,	1.Сангийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн төсөлд тусгайлсан хуулиар зохицуулж байгаа харилцааг тухайн хуулиар зохицуулах бөгөөд харин тусгайлсан хуулиар зохицуулаагүй нийтлэг харилцааг энэ хуулиар зохицуулахаар заасан. Түүнчлэн зарим сангийн дотоод засаглалтай холбоотой асуудлыг өөрсдийн дүрмээр зохицуулахаар нээлттэй үлдээсэн болно. Санал нь хуулийн төслийн үзэл баримтлалтай нийцэхгүй байна. Саналыг тусгаагүй. Хоёр.Сангийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн төсөл: 1.Хуулийн төслийн 4 дүгээр зүйлийн 4.1.5 дахь заалтад заасан “удирдах байгууллага” нь удирдах зөвлөл байх бөгөөд энэ 2 ба түүнээс дээш гишүүдийг илэрхийлж байгаа болно. Саналыг тусгаагүй. 2.Хуулийн төслийн 7 дугаар зүйлийн 7.1.4-т заасан шашин номлох, ухуулан

		2.Төслийн 7.1.4. Шашин номлох, ухуулан дэлгэрүүлэх үйл ажиллагаа явуулахыг хориглохоор заасан Иргэний хуулийн 36.6 дахь хэсэгтэй зөрчилдөхөөр байгааг анхаарах, 3.Төслийн 7.3.2 дахь заалтыг “Улс төрийн намын дарга, Ерөнхий нарийн бичгийн дарга, намын санхүүгийн албаны дарга;” гэж өөрчлөх, 4.Төслийн 9.3 дахь хэсгийг “Хувийн санг байгуулахад үүсгэн байгуулагч нь 10 сая түүнээс дээш төгрөгийг” гэснийг “10 сая төгрөг түүнтэй адилтгах хөрөнгө сангийн дансанд байршуулсан байна.” гэж өөрчлөн найруулах саналтай байна.	дэлгэрүүлэх үйл ажиллагаа нь шашны байгууллагын буюу тусгай зөвшөөрөлтэйгөөр явуулдаг үйл ажиллагаа тул салгаж зааглах нь зүйтэй болно. Саналыг тусгах боломжгүй. 3.Хуулийн төслийн үзэл баримтлалд нийцэхгүй. Саналыг тусгаагүй. 4.Саналыг хэсэгчлэн тусгасан.
5	Монголын өмгөөлөгчдийн холбоо 2021,04,06 01/330	Төслийг дэмжиж байна.	Дэмжсэн
6	Монголын хүний эрхийн форум 2021.04.20 15	Юуны түрүүнд, иргэний нийгмийн, тэр дундаа засаглал, хүний эрхийн чиглэлээр ажилладаг, төрийн үйл ажиллагаанд хяналт, мониторинг хийдэг олон төрийн бус байгууллагын үйл ажиллагааг дэмжих гэхээсээ илүү хумих, хязгаарлах агуулгатай хууль боловсруулагдаж байгаад бидний зүгээс санаа зовниж буйгаа илэрхийлье. Нийтэд тустай үйл ажиллагааны Сангийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн үндсэн үзэл баримтлал нь иргэдийн нийгмийн идэвхийг хөхүүлэн дэмжиж улсын, нутгийн хөгжлийн удирдлага, үйл явцад ухамсартайгаар оролцохыг нь өрнүүлсэн, иргэний нийгмийн байгууллагын хөгжил, үйл ажиллагааны үр нөлөө, засаглал, хариуцлагыг сайжруулахад чиглэсэн эрх зүйн таатай орчин, бодлогын хөшүүрэг болох ёстой юм. Гэтэл одоогийн боловсруулсан үзэл баримтлал нь иргэдийн идэвх санаачлага, хөгжлийн төлөөх сайн дурын үйл ажиллагааны талбар болсон иргэний нийгэм, төрийн бус байгууллагуудын хэвшлийг үндэсний аюулгүй байдалд заналхийлж буйгаар төсөөлөн эдгээр байгууллагыг төрийн зүгээс хянах, үүний тулд санхүүжилт, дэмжлэгийг төрийн мэдэлд төвлөрүүлэх өнцгөөс бичигдсэнд харамсаж байна. 1997 онд батлагдсан, одоо хүчин	Сангийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн төсөл, төслийн үзэл баримтлалд Монгол Улсын Үндсэн хуулиар тодорхойлсон иргэдийн эвлэлдэн нэгдэх эрхийг баталгаажуулсан зохицуулалтыг оруулснаас сангийн үйл ажиллагааг хязгаарлах, тэднийг төрийн зүгээс хянах гэсэн үзэл баримтлал, зохицуулалт байхгүй. Түүнчлэн төрөөс хараат бусаар өөрийгөө удирдах зарчмыг төсөлд тунхаглан оруулж, хуулийн төслийг боловсруулсан болно. Хуулийн төсөлд сан нь өөрийгөө удирдах боломжийг нийтлэг байдлаар тусгаж өгсөн бөгөөд хуульд зааснаас бусад харилцааг сан өөрийн дүрмээр зохицуулахаар тусгасан. Түүнчлэн хуулийн төслийг боловсруулахад гадаад улсын хууль тогтоомжийг судалж,

	төгөлдөр үйлчилж байгаа Төрийн бус байгууллагын тухай хуулийн 4-р зүйлд ТББ-ыг “...үйл ажиллагаагаа төрөөс хараат бус, өөрийгөө удирдах зарчмаар явуулдаг ашгийн төлөө бус байгууллага” гэж тодорхойлсон байдаг. Энд дурдагдсан “төрөөс хараат бус байх”, “өөрийгөө удирдах” гол 2 зарчим дээрх хуулиудын үзэл баримтлалд орхигдсон нь Монгол улсын хувьд ухралт болох улмаар ҮХ-ийн ардчиллыг бэхжүүлэх үзэл санааг зөрчинө гэж бид үзэж байна. Иймд дээрх багц хуулийн үзэл баримтлалыг боловсруулахад иргэний нийгмийн байр суурийг харгалзан үзэж, олон хэлбэрийн төрийн бус байгууллагын төлөөлөлтэй хамтран ажиллах замаар нийтэд тустай үйл ажиллагааг олон улсын дэвшилтэт чиг хандлагад нийцүүлэн тодорхойлж зохицуулах, төрийн бус байгууллагын ангиллыг олон улсын ангилалтай дүйцүүлж төрийн бус байгууллагын олон хэлбэрийг хүлээн зөвшөөрөх, тэдэнтэй бодитой хамтран ажиллах, төрөөс хараат бус байж өөрийгөө удирдах зарчмыг хэрэгжүүлэх, иргэний нийгмийн байгууллага болон секторын хөгжлийг дэмжих зэрэг зарчмын шинжтэй олон санал байгааг ажлын хэсгийн хүрээнд хүлээн авч одоогийн багц хуулийн төслийг үзэл баримтлалын түвшинд эргэн харж өөрчлөх шаардлагатай байна. Үүний зэрэгцээ ФАТФ-ын заавар, бодлогыг улс орнууд хэрэгжүүлэх явцад олон чиглэлээр, түүний дотор хүний эрх, иргэний нийгмийн байгууллагуудын хувьд гаж үр дагавар гарч буйг ФАТФ өөрөө хүлээн зөвшөөрч уршгийг залруулах арга хэмжээг авч эхэлснийг дээрх хууль тогтоомжийг эцэслэн боловсруулахад харгалзах зайлшгүй шаардлагатайг Сайд Танд сонордуулж байна. Эцэст нь иргэний нийгмийн үйл ажиллагааг зохицуулах гол бодлого боловсруулах үйл явцад тэдний өргөн оролцоог хангах тал дээр анхаарч ажиллана гэж найдаж байна. Бидний зүгээс ажлын хэсэгт нэмэлтээр оруулах салбарын туршлагатай төлөөлөгчдийн нэрсийг 2021 оны 2-р сарын 16-нд, энэхүү захидалд хавсаргасан саналын жагсаалтыг 2021 оны 3 сарын 4-ний өдөр Ажлын хэсэгт цахим шуудангаар хүргүүлсэн бөгөөд энэ асуудлыг шийдвэрлэсэн эсэх талаар хариу хүлээж байгааг энэ ялдамд уламжилъя.	ашгийн төлөө бус хуулийн этгээдийн хэлбэр, нийтэд тустай үйл ажиллагаа зэргийг олон улсын жишигт нийцүүлэн төрөл хэлбэрээр ялган тодорхойлсон. Саналыг тусгаагүй.
--	---	--

		Захидалд иргэний нийгмийн байгууллагуудын хуулийн төслүүдийн талаарх байр суурийг илэрхийлэх саналын жагсаалт, Иргэний нийгмийн орон зайг үнэлэх судалгааны тайлангийн төслийг хавсаргав.	
7	1.Ардчиллын боловсрол төв (ДЕМО) 2.МОНФЕМНЕТ Үндэсний сүлжээ 3.Монголын эмнести интернэшнл ТББ 4.Монголын эмэгтэйчүүдийн хөдөлмөрийг дэмжих холбоо 5.Нээлттэй нийгэм форум 6.Транспаренси Интернэшнл Монгол Цахимаар ирүүлсэн	Тус хуульд өгөх саналууд голчлон үзэл баримтлалын хүрээний зарчмын санал, шүүмж байх бөгөөд дараах байдлаар бүлэглэн хүргэхээр бэлдлээ. Үүнд: • Эвлэлдэн нэгдэх эрхийг баталгаажуулах • Төрийн бодлого үйл ажиллагаанд оролцох тэгш боломж, оролцоог хангах • Иргэний нийгмийн төлөвшлийг дэмжих • Иргэний нийгмийн санхүүжилтийн хөшүүрэг, зохицуулалт • Хууль боловсруулах үйл явцад иргэний нийгмийн оролцоо, зөвшилцөл Эвлэлдэн нэгдэх эрхийг хангах: - Үзэл баримтлалын хувьд тус хуулийн гол зорилго нь иргэдийн эвлэлдэн нэгдэх эрхийг хангах тухай байх атал үзэл баримтлалын баримт бичиг үндэсний аюулгүй байдлын бодлогыг дурдаж эхэлж байгааг хууль санаачлагчийн санаа зориг нь хүний эрхийн баталгаа бий болгохыг чухалчлан авч үзээгүй гэж дүгнэж болохуйц байна. - Иргэний нийгмийн байгууллага төлөвшлийн хувьд органик байдлаар албан бусаар үзэл санаа, итгэл үнэмшлийн үндсэн дээр эвлэлдэн нэгдэж, зорьж буй өөрчлөлт нь урт удаан хугацаанд тогтвортой үйл ажиллагаа шаардахаар бол зохион байгуулалтад орж ТББ-ын статустай болдог хөгжлийн үе шат бий. Энэ завсрын үед иргэдийн эвлэлдэн нэгдэх эрхийг хамгаалах нь иргэний нийгмийн төлөвшилд нэн чухал юм. Зохицуулалтын талаасаа энэ үе шатыг хуульд хүлээн зөвшөөрөх нь чухал байна. - Одоогийн ТББ-ын тухай хуулийн зохицуулалтыг салган Холбооны тухай, Сангийн тухай хууль болгон тусад зохицуулахын ач холбогдол, давуу тал харагдахгүй байна. Учир нь дээрх 2 хуулийн төслийн ихэнх заалтууд нь давтагдсан, давхардсан шинжтэй байна. Тэрчлэн мөнгө угаах терроризмыг санхүүжүүлэх	-Эвлэлдэн нэгдэх эрхийг баталгаажуулах хүрээнд: -Холбооны эрх зүйн байдлын тухай хуулийн төсөлд хамаарах санал болно. Саналыг тусгаагүй. -Сангийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн төсөлд хориглох үйл ажиллагааг зааж өгсөн бөгөөд эдгээр үйл ажиллагааны зарим нь татан буугдах үндэслэл болно. Тухайлбал, Сангийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн төслийн 24 дүгээр зүйлийн 24.1.3-т санг 3 үндэслэлээр буюу улс төрийн намын байгууллагын үйл ажиллагааг явуулсан, шашин номлосон, шашны байгууллагын үйл ажиллагааг явуулсан, дээрх үйл ажиллагааг санхүүжүүлсэн, үндсэн зорилгоо өөрчилж ашиг хуваарилсан, иргэн аж ахуйн нэгжийн өмнөөс хөрөнгийн баталгаа гаргасан, ялгаварлан гадуурхалт явуулсан бол татан буугдахаар заасан. Харин Нээлттэй нийгэм форум, Ардчиллын боловсрол төв зэрэг байгууллагын саналд дурдсан шиг аливаа хориглосон үйл ажиллагааг бүхэлд нь явуулсан, эсхүл санхүүгийн тайланг 8 улирал дараалан гаргаагүй бол татан буугдах зохицуулалт хуулийн төсөлд байхгүй болно. Түүнчлэн эвлэлдэн нэгдэх эрхээс гадна ашгийн төлөө бус хуулийн этгээдийн үйл ажиллагаа төрөөс хараат бус байх, өөрийгөө удирдах

	эрсдэлээс сэргийлэх болон холбоо, санд хориглох үйл ажиллагаанаас бусад ихэнх зохицуулалт нь одоогийн Төрийн бус байгууллагын тухай хуулиас зарчмын онц ялгаагүй байна. - Холбоо, санд хориглох үйл ажиллагааг бүхэлд нь тэдгээрийн татан буулгах үндэслэл болгосон нь иргэдийн эвлэлдэн нэгдэх эрхийг хязгаарлах эрсдэлтэй байна. Учир нь санхүүгийн тайланг 8 улирал дараалан гаргахгүй байх, улс төрийн намын үйл ажиллагаа хэрэгжүүлэх, тэдгээрийг санхүүжүүлэх, сонгуульд нэр дэвшигчдэд хандив өгөх зэрэг нь байгууллагыг татан буулгах хэмжээний ноцтой зөрчил бус бөгөөд Зөрчлийн тухай хуулиар хариуцлага тооцож болохоор зөрчлүүд юм. Тэрчлэн дээрх үндэслэлээр холбоо, санг татан буулгах гомдлыг сонирхогч этгээд шүүхэд гаргахаар байгаа нь тодорхойгүй, хэмжүүргүй шалтгаанаар төрийн бус байгууллагыг татан буулгах, улмаар иргэдийн эвлэлдэн нэгдэх эрхийг хязгаарлах эрсдэлтэй байна. - Төслүүдийн үзэл баримтлалаас харахад ИНБ, ТББ-ын өөрийн удирдлагын зарчим, орон зай руу хэт халдсан олон зохицуулалт байна. Тухайлбал одоо хүчин төгөлдөр үйлчилж байгаа ТББ-ын тухай хуулийн 4-р зүйлд ТББ-ыг “...үйл ажиллагаагаа төрөөс хараат бус, өөрийгөө удирдах зарчмаар явуулдаг ашгийн төлөө бус байгууллага” гэж тодорхойлсон. Ийнхүү тодорхойлогдон хэрэгжиж байгаа “төрөөс хараат бус байх”, “өөрийгөө удирдах” гол 2 зарчим дээрх хуулиудын үзэл баримтлалд орхигдсон. - Нийгэмд үйлчилдэг, гишүүнчлэлгүй байгууллагуудыг заавал гишүүнчлэлтэй байгууллага буюу “холбоо”-ны зохион байгуулалтад орохыг тулгах, нөгөөтэйгүүр гишүүнчлэлтэй байгууллагын хувьд зөвхөн гишүүддээ үйлчилдэг ТББ болон гишүүдтэй хэдий ч нийгэмд үйлчилдэг ТББ-ыг нарийвчлан тодорхойлж зохицуулаагүй. Төрийн бодлого боловсруулах үйл ажиллагаанд оролцох эрхийг баталгаажуулах	зарчмыг голлон үзэл баримтлал болон хуулийн төсөлд тусгасан болно. Тухайлбал, Сангийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн төсөлд сангийн дотоод бүтэц, бүрэлдэхүүний ерөнхий журмыг уг хуулийн төсөлд тусгаж, нарийвчилсан зохицуулалтыг сан өөрийн дүрмээрээ зохицуулахаар заасан болно. Саналыг тусгаагүй. - Төрийн бодлого боловсруулах үйл ажиллагаанд оролцох эрхийг баталгаажуулах: Холбооны зохицуулалтад хамааралтай санал. Саналыг тусгаагүй. -Иргэний нийгмийн төлөвшлийг дэмжих: Сангийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн төсөлд иргэд үзэл бодлоо, чөлөөтэй илэрхийлэх, нийтийн эрх ашгийн хамгаалах чиглэлд зохион байгуулалтад орж, бүртгүүлэх нь нээлттэйгээр зохицуулагдсан болно. Харин улсын бүртгэлд бүртгүүлж, хуулийн этгээдийн эрх үүргийг хэрэгжүүлэхийн хүрээнд бусад хуулийн этгээдийн нэгэн адил тодорхой үүргийг хүлээхээр хуульд заасан болно. Тухайлбал, үйл ажиллагааны, санхүүгийн, татварын тайланг гаргаж холбогдох байгууллагад хүргүүлэх, хуулийн этгээдээ төлөөлөх эрх бүхий этгээдээ тодорхойлох, хууль бус үйл ажиллагааг явуулахыг хориглох, зарим нийтийн эрх ашигт нийцэхгүй үйл ажиллагааг явуулахыг хязгаарлах, тусгай зөвшөөрөлтэй явуулах үйл ажиллагааг
--	--	---

	- Хуулийн төсөлд ТББ-ын үйл ажиллагааг төр, засгийн зүгээс дэмжлэг үзүүлэхээс илүүтэй хянах зохицуулалт давамгайлсан байна. - Төрийн шийдвэр гаргах үйл ажиллагаанд оролцох, хяналт хэрэгжүүлж, шаардлага гаргах чиглэлээр холбоо, сангийн үйл ажиллагааг дэмжих, оролцооны албан ёсны механизм бий болгох бодитой шийдэл, зохицуулалт эдгээр хуулийн төслүүдэд байхгүй байна. Тэр ч байтугай төрийн үйл ажиллагаанд хяналт тавих, нийтийн ашиг сонирхлыг нэхэмжлэн хамгаалахтай холбоотой эрхийг баталгаажуулсан зохицуулалт ч тусаагүй байна. - Иргэний нийгмийн оролцоог тусгасан зохицуулалтууд, тэр дундаа нийтийн сонсголтой холбоотой журмуудад тухайлан иргэний нийгмийн оролцоог заасан зохицуулалтууд орж эхэлсэн. Иймд ИНБ-ын төрийн бодлого боловсруулах, хэрэгжүүлэх, үнэлэх зэрэг процесст оролцуулахтай холбоотой суурь зарчмыг тусгаж өгөх, УИХ-аас хариуцан нэр дэвшүүлж, сонгон шалгаруулж томилох үйл явцад албан ёсоор оролцохыг хуулиар баталгаажуулах нь зүйтэй. Иргэний нийгмийн төлөвшлийг дэмжих - Иргэний нийгмийн төлөвшил нь иргэдийн үзэл бодлоо чөлөөтэй илэрхийлэх, чөлөөтэй эвлэлдэн нэгдэх эрх, аливаа нийтийн болон өөрийн хамаарах бүлгийн ашиг сонирхлыг хамгаалах чиглэлээр аливаа шахалт хавчлагагүйгээр зохион байгуулалтад орж хуулийн этгээдийн бүртгэлд бүртгүүлэх үйл явцаас эхлэх бөгөөд энэхүү үзэл баримтлалыг тусгаж хуулийн зохицуулалтыг нийцүүлэх нь зүйтэй. - Иргэний нийгэм төлөвшихөд аливаа үнэт зүйл, нийтлэг ашиг сонирхлоос гадуур аливаа хууль бус зорилго зорилтын хүрээнд хуулиар хориглосон үйл ажиллагаа явуулахгүй байдлыг тэнцвэртэйгээр таслан зогсоох зохицуулалтыг эрэлхийлэх бөгөөд энэхүү эрсдэлээс үүдэн иргэдийн эвлэлдэн нэгдэх, иргэний нийгмийн орон зайг хумих, хянах зохицуулалт байж болохгүй юм.	тухайн зөвшөөрлийг аваагүй тохиолдолд явуулахыг хориглох зэрэг хуульд заасан хориглолт, хязгаарлалтыг бусад хууль тогтоомжийн адил дээрх хуулийн төсөлд тусгасан. Хуульд заасан хууль бус үйл ажиллагааг санд хориглосон нь иргэний нийгмийн орон зайг хумих, хянах зохицуулалт болохгүй юм. Харин иргэний нийгмийн байгууллагууд дундаас жинхэн зарчим зорилгодоо нийцсэн байгууллагуудыг ялгаран гарч үйл ажиллагаагаа үнэлүүлэх боломжийг олгож байгаа юм. Иргэний нийгмийн байгууллагуудын орон зайг хумих, хязгаарлаж байна гэдэг үүднээс тэдгээр нь хуулиар хориглосон, хязгаарласан үйл ажиллагааг явуулах зүйд нийцэхгүй. Холбооны эрх зүйн байдлын тухай хуулийн төслийн 38, 39 дүгээр зүйлд заасан Иргэний нийгмийг дэмжих зөвлөл нь иргэний нийгмийн байгууллагуудын төлөвшлийг хангах, дэмжлэг үзүүлэх, чадавхжуулах, төрийн бодлого, шийдвэр боловсруулахад зохион байгуулах, арга зүйн зөвлөгөө өгөх чиг үүрэг бүхий зөвлөл болно. Энэхүү зөвлөл нь иргэний нийгмийн нийтлэг хөгжил, чадавхыг дэмжих, сурталчлахад дэмжлэг үзүүлэх данстай байхаар хуулийн төсөлд тусгасан. Дээрх зөвлөлийн гишүүнийг нээлттэй сонгон шалгаруулалтын журмаар сонгох бөгөөд сонгон шалгаруулалт явуулах нарийвчилсан журмыг хуулийн төслийн
--	---	---

		- Иргэний нийгмийн зөвлөлийн зохицуулалтаас харахад төрд дэмжлэг болж хамтарсан, эсвэл төр, засгийн газрын олон нийтэд зориулсан бодлого, үйл ажиллагаанд хамрагдаж чадаагүй хүмүүсийн эрх ашгийг хамгаалж, тэдэнд үйлчилсэн байгууллагууд л дэмжлэгт илүүтэй хамрагдах боломжтой, харин төрийн бодлого, шийдвэр, үйл ажиллагааг хөндлөнгөөс хянах, бодлогод нөлөөлөх чиглэлээр ажилладаг байгууллагууд дэмжлэгийн гадна үлдэх эрсдэл харагдаж байна. - Зөвхөн Иргэний нийгмийн хөгжлийг дэмжих сангаас санхүүжилт авсан эсхүл авах бол Зөвлөлд тайлан гаргахаар байгаа нь нийт ТББ-ын хариуцлага, тайлагнахыг сайжруулахад ямар хувь нэмэр оруулах нь тодорхойгүй. - ХЗДХЯ-ны дэргэд байгуулагдах Зөвлөлийн гишүүнд нэр дэвшигчийг нээлттэй сонгон шалгаруулалтын зарчмаар оноогоор үнэлэн шалгаруулж, өндөр оноо авсныг нь Ерөнхий сайд батламжилна гэжээ. Гэтэл хэн, ямар шалгуураар хэрхэн оноо өгөх, зөвлөлийн гишүүнд тавих шаардлага зэрэг нь тодорхойгүй байна. - Зөвлөл нь мөнгө угаах, терроризмыг санхүүжүүлэх эрсдэлд хяналт тавина гэжээ. Гэтэл энэ чиглэлийн нарийвчилсан хяналтыг банк, санхүү, тагнуулын байгууллага харилцагчийг таньж мэдэх, сэжигтэй гүйлгээг хянах, мэдээлэх хүрээнд тогтмол хамтран хэрэгжүүлдэг. ТББ-ууд нь хуулийн этгээдийн хувьд Улсын бүртгэлийн тухай хуулийн дагуу эцсийн өмчлөгчийн мэдээллээ бүртгүүлэх ба мэдээллийн үнэн зөв байдалд Хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлийн газар хяналт тавьдаг. Иймд Зөвлөлөөс хэрэгжүүлэх хяналт нь дээрхээс ямар ялгаатай, мөн хяналтыг хэрхэн хэрэгжүүлэх нь ч тодорхой бус харагдаж байна. Харин ч зайлшгүй шаардлагатай бус давхардсан хяналт шалгалт бий болгож, ТББ-уудад нэмэлт ачаалал үүсгэхээр байна.	38.8-д Засгийн газар батлахаар заасан болно. Иргэний нийгмийг дэмжих зөвлөлд сайн дурын үндсэн дээр үйл ажиллагааны тайлангаа хүргүүлснээр сан нь үйл ажиллагаагаа олон нийтэд сурталчлах, мэдээллийн санд орох, иргэний нийгмийг дэмжих сангаас санхүүжилт авах, татварын байгууллагад татвараас хөнгөлөгдөх, чөлөөлүүлэхэд зориулсан дүгнэлт гаргуулах зэрэг сайн талтай болно. Түүнчлэн зөвлөлд тайлангаас гадна өөрийн сангийн мэдээллээ өгч, сурталчлуулах, мэдээллийн санд оруулах арга хэмжээг авч болно. Нийтэд тустай үйл ажиллагааг хэрэгжүүлж байгаа тохиолдолд заавал үйл ажиллагаа нь ил тод нээлттэй байхаас гадна, Иргэний нийгмийг дэмжих зөвлөлд тайлангаа хүргүүлж, мэдээлж байх хэрэгтэй. Үүнийг хуулийн төсөлд зохицуулж, үүрэгжүүлж өгсөн. Энэ зүй ёсны хэрэг болно. Зөвлөл тухайн тайланд хяналт шинжилгээг хийж, дүгнэлт гаргахаар заасан, уг дүгнэлт нь цаашлаад санг татвараас чөлөөлөх үндэслэл болж болно. Харин нийтэд тустай үйл ажиллагааг гүйцэтгээгүй сангийн тайланд хяналт, шинжилгээг хийхгүй байх талаар Холбооны эрх зүйн байдлын тухай хуулийн төслийн 36.1-д заасан болно. Саналыг тусгаагүй. - Санхүүжилт:
--	--	--	---

	- Холбооны тухай, Сангийн тухай хуулийн төслүүд дэх мөнгө угаах, терроризмыг санхүүжүүлэх эрсдэлээс сэргийлэхтэй холбоотой заалтууд нь давхардсан, олон дахин давтагдсан байна. - Зөвлөл нь идэвхтэй үйл ажиллагаа явуулж байгаа ашгийн төлөө бус хуулийн этгээдийн жагсаалтыг гаргаж зарлана гэсэн байна. Гэтэл нийтэд тустай үйл ажиллагааны тайлан нь сайн дурын буюу зөвхөн Иргэний нийгмийн хөгжлийг дэмжих сангаас дэмжлэг авах байгууллагууд л тайлан гаргахаар байна. Энэ нөхцөлд Зөвлөл нь идэвхтэй үйл ажиллагаа явуулдаг байгууллагын жагсаалтыг бүрэн гаргаж чадахгүй. - Зөвлөл нь нийтэд тустай үйл ажиллагааны тайланд хийсэн дүгнэлтийг холбогдох салбарын төрийн захиргааны байгууллагад хүргүүлэхээр байна. Тухайн ТББ нийгмийн харилцааны олон салбар чиглэлд үйл ажиллагаа явуулдаг байгууллага бол төрийн захиргааны байгууллагыг хэрхэн тодорхойлох, Зөвлөлийн цахим хуудсанд нээлттэй тавигдсан тайланг ийнхүү тодорхой байгууллагад хүргүүлэх нь ямар ач холбогдолтой, ТББ-д ямар хүндрэл, эрсдэл учруулж болохыг анхаарах. - Иргэний нийгмийг дэмжих зөвлөлд ТББ-уудын үйл ажиллагаа, санхүүжилтийг хянах, үнэлэх, дүгнэх зэргээр дотоод асуудалд нь хэт оролцох өргөн эрх мэдэл олгосон байна. - Улс төрийн нам, улс төрийн намын байгууллагын үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх, тэдгээрийг санхүүжүүлэхийг хориглох зэрэг ялгаж салгахад хэцүү, үзэмжээр тодорхойлогдох боломжтой зохицуулалтууд тусгагдсан. - Мөн төрийн бус байгууллагын олон янз байдлыг харгалзаагүй, Холбооны тухай хуульд удирдлага зохион байгуулалтыг хэт нарийвчлан тусгасан байна. Тухайлбал, сайн дураар эвлэлдэн нэгдэж байгаа ТББ-ууд нь өөрсдийн хүсэл сонирхол дээр үндэслэн ажилладаг бөгөөд тэр бүр Ажлын алба, Гүйцэтгэх захирал орон	Сангийн санхүүжилтийн эх үүсвэр нь Сангийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн төслийн 13 дугаар зүйлд зааснаар нийт 8 эх үүсвэрээс санхүүжүүлэх бөгөөд бусад хуулиар хориглоогүй санхүүжилт авахыг мөн зөвшөөрсөн. Харин төрөөс сангийн үйл ажиллагааг санхүүжүүлж болох бөгөөд төрийн чиг үүргийг хэрэгжүүлэх, нийтэд тустай үйл ажиллагааг хэрэгжүүлэх хэлбэрээр санхүүжилтийг олохоор тусгасан болно. Түүнчлэн хуулийн төсөлд аж ахуйн үйл ажиллагааны орлого, нийтэд тустай үйл ажиллагааны орлого, иргэний нийгмийг дэмжих сангийн мөнгө зэрэг сангийн санхүүжилтийн эх үүсвэрийг нэмэгдүүлэх, тогтвортой байлгах зохицуулалт шинээр орсон болно. -Хуулийн төсөл боловсруулахтай холбоотой санал: Холбооны эрх зүйн байдлын тухай хуулийн төсөл, Сангийн эрх зүйн байдлын тухай хуулийн төслийг боловсруулах үүрэг бүхий ажлын хэсгийг Хууль зүй, дотоод хэргийн сайдын 2020 оны 11 дүгээр сарын 03-ны өдрийн А/195 дугаар тушаалаар шинэчлэн байгуулсан бөгөөд тус ажлын хэсэг нь нийт 17 гишүүнтэйгээс 7 гишүүн нь ашгийн төлөө бус хуулийн этгээдийн төлөөлөл болно. Харин бусад 10 гишүүн нь төрийн байгууллага, судлаачдын төлөөлөл болно. Харин дээрх ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүнд албан ёсоор нэр ороогүй ч төрийн бус байгууллага, нэр бүх судлаач, хүний эрхийн
--	---	---

		тооны ажилтнуудтай байх боломжгүй, шаардлагагүй ч байдаг. Холбооны дотоод хяналтын хороог УЗ-өөс батлах нь өөрөө бүрэн хяналт болж чадахгүй зэрэг зохион байгуулалтыг оновчтой зохицуулаагүй байна. Санхүүжилт: - ТББ-ын санхүүгийн хараат бус байдал нь түүний олон эх үүсвэрт санхүүжилт бөгөөд энэ нь тухайн байгууллагыг санхүүжүүлэгчээс хараат байх эрсдэлээс сэргийлж өгдөг. Нийтэд тустай үйл ажиллагааны санхүүжилтийн чөлөөтэй, олон талт эх үүсвэрийг дэмжих байдлаар иргэний нийгмийн орон зай, хараат бус байдлыг дэмжих байтал эсрэгээсээ төвлөрсөн байдлаар ЗГ-ын шууд хяналтад санхүүжилтийг төвлөрүүлж байгаа нь төрд хяналт тавьж ажилладаг байгууллагуудад сөрөг үр дагавартай үзэл баримтлал юм. - Хуулийн төсөл нь бүхэлдээ нийтэд тустай үйл ажиллагааг төрөөс дэмжих зорилго агуулаагүй бөгөөд энэ талаар тодорхой зохицуулалт ч тусгагдаагүй байна. - Иргэний нийгмийн хөгжлийг дэмжих сан байгуулахаар заасан боловч ийнхүү сан байгуулснаар төрийн бус байгууллагуудад тулгардаг санхүүжилттэй холбоотой өнөөгийн хүндрэл, бэрхшээлийг шийдвэрлэх давуу тал харагдахгүй байна. Санхүүжилтийн дэмжлэг болох татварын хөнгөлөлт, нийгмийн даатгалын шимтгэлийн хөнгөлөлт зэрэг тодорхой дэмжлэг байхгүй байна. Учир нь сангийн санхүүжилтийн эх үүсвэрт төрийн дэмжлэг хамаарахгүй байна. Холбооны тухай болон Сангийн тухай хуулийн төсөлд ч НТҮА-нд төрөөс үзүүлэх дэмжлэгийн хэлбэр, арга зам тодорхой тусаагүй байна. - Донор хандивлагч байгууллага, иргэдийн санхүүгийн дэмжлэг, хандив тусламжийг зөвхөн нэг санд төвлөрүүлэх нь төрийн бус байгууллагын санхүүжилтийн одоогийн олон талт эх үүсвэрийг хязгаарлахаар байна.	шинжээч нь хуулийн төслийг боловсруулах үйл ажиллагаанд албан бичгээр болон цахимаар санал өгөх, хэлэлцүүлэг зохион байгуулах, хэлэлцүүлэгт оролцох зэрэг Хууль тогтоомжийн тухай хуульд заасан арга хэлбэрээр оролцох бүрэн боломжтой болно.
--	--	--	--

		- Санд хандивласан хөрөнгийг тодорхой хязгаартайгаар орлогын татвараас чөлөөлнө гэх боловч татварын хууль тогтоомжид ямар өөрчлөлт оруулах нь тодорхойгүй байна. -Мөн НТҮА-нд татварын хөнгөлөлт, чөлөөлөлт үзүүлэх гэсэн боловч зөвхөн уг үйл ажиллагааг тогтмол буюу 2 жилээс дээш хугацаанд эрхэлж, Иргэний нийгмийн хөгжлийн дэмжих зөвлөлд (цаашид зөвлөл гэх) тайлангаа хүргүүлж, дүгнэлт гаргуулсан байгууллага л орлогын албан татвараас чөлөөлөгдөхөөр байна. Гэтэл одоогийн зохицуулалтаар ТББ-ууд нь ашгийн төлөө бус хуулийн этгээдийн хувьд угаасаа орлогын татвараас чөлөөлөгддөг бөгөөд аж ахуйн үйл ажиллагааны орлого нь ч татвараас чөлөөлөгддөг. Иймд хуулийн төсөл нь ТББ-уудад нэмэлт давуу тал бий болгохгүй бөгөөд харин ч эсрэгээрээ татвараас чөлөөлөгдөхийн тул нэмж дүгнэлт гаргуулах зайлшгүй бус, нэмэлт шаардлага үүсгэхээр байна. - Үзэл баримтлалд төрийн чиг үүргийг давуу эрхтэйгээр гэрээгээр гүйцэтгэх явдал нь ТББ-ын санхүүжилтийн дөнгөж 2 хувийг эзэлж байгааг нэмэгдүүлэх талаар дурдсан ч үүнд чиглэсэн тодорхой зохицуулалт хуулийн төсөлд тусгагдаагүй байна. - Үзэл баримтлалд НТҮА эрхэлдэг бол төрийн хөрөнгийг давуу эрхтэйгээр ашиглуулах зохицуулалт бий болгоно гэсэн боловч хуулийн төсөлд энэ нь тодорхой тусгаагүй байна. - Төрөөс дэмжлэг үзүүлэх НТҮА-ний төрлийг нэр дурдан жагсаалтаар тодорхойлсон нь хэр оновчтой шийдэл болохыг анхаарах шаардлагатай байна. Учир нь тасралтгүй хувьсан өөрчлөгдөх нийгмийн харилцааны хөгжлөөс шалтгаалан шинээр бий болсон чиглэлийг хэрхэн харгалзах нь тодорхойгүй байна. Тэрчлэн нийтийн ашиг сонирхлыг хамгаалах гэх мэт зайлшгүй дэмжих шаардлагатай чиглэлүүдийг ч орхигдуулсан байна.	
--	--	--	--

		- Төрөөс тэргүүн ээлжид дэмжлэг үзүүлэх НТҮА-ны чиглэлийг Засгийн газраас 2 жил тутам дангаараа тодорхойлохоор байгааг эргэн харж, төрийн бус байгууллагуудын санал, нийгмийн харилцааны шаардлагыг харгалзан үзэх шаардлагатай. - Төрийн чиг үүргийг гэрээлэн гүйцэтгэх үйл явцад давуу эрх бий болгож байгаа нь халаасны гэгдэх ТББ-уудыг төрүүлэх, эрх барьж байгаа намд үйлчилсэн ТББ илүү хамрагдах эрсдэлийг бий болгохоор байна. - Төрөөс нийтэд тустай үйл ажиллагаа эрхлэгч ашгийн төлөө бус хуулийн этгээдэд дэмжлэг үзүүлэхдээ төрийн байгууллагын тодорхой чиг үүргийг санхүүжилтийн хамт давуу эрхтэйгээр гэрээний үндсэн дээр шилжүүлэн гүйцэтгүүлэхээр заажээ. Энэ нь гэрээлэн гүйцэтгэх болон сонгон шалгаруулах үйл явц нээлттэй, ил тод байх зарчмыг алдагдуулж байна. - Одоогийн ТББ-уудын санхүүжилтийн гол эх үүсвэр болсон олон улсын байгууллагын төсөл, хөтөлбөрийг холбоо болон сангийн санхүүжилтийн эх үүсвэр гэж тооцоогүй байна. - Сангийн аж ахуйн үйл ажиллагаа эрхлэх боломжийг нийт үйл ажиллагааны 20 хувиар хязгаарласан нь хэр оновчтой эсэхийг анхаарах. Учир нь 20 хувь гэдгийг ямар үндэслэл, тооцоонд тулгуурлан гаргасан нь тодорхойгүй байна. - Тэрчлэн холбоо хандив авбал олон нийтээс хөрөнгө төвлөрүүлсэнд тооцох уу, хувийн сан нь олон нийтээс хөрөнгө татан төвлөрүүлэхийг хориглосон нь ТББ-уудад хэрхэн нөлөөлөх, төсөл хөтөлбөрөөр санхүүжсэнийг хандив дэмжлэг авсан гэж үзэх үү, төслөөр санхүүждэг бол хувийн эсхүл нийтийн сангийн алинд тооцогдох гэх мэт тодруулах шаардлагатай эргэлзээтэй асуудлууд хуулийн төслүүдэд байна.	
--	--	--	--

		- Тус хуульд төр иргэний нийгмийн харилцааг зарим талаар зохицуулсан нь ашгийн төлөө байгууллагаас НТҮА-г дэмжихтэй холбоотой зохицуулалтыг тусгаагүйгээс санхүүжилт болон хүний нөөцийн хувьд дэмжлэг авах боломжийг хязгаарлахаар байна. - Иргэний нийгмийн санхүүжилтийн шинэлэг хувилбарууд болох нийгмийн тустай бизнесийн үйл ажиллагаа (social enterprise), нийгмийн өөрчлөлтийн хөрөнгө оруулалт (impact investment), олон нийтээс хөрөнгө татан төвлөрүүлэх (crowd-funding) зэрэг ойлголт, санхүүжилтийн хэлбэрүүдийн талаар дурдаагүй нь иргэний нийгмийг санхүүжилтийн хувьд солонгоруулж, төлөвшүүлэх хэтийн төлөвийг үл ойшоосон хэрэг болох юм. - Мөнгө угаах, терроризмыг санхүүжүүлэх үйл ажиллагаанд ТББ-ууд өртөхөөс сэргийлэх төрийн үүрэг хариуцлага хангалтгүй тусгагджээ. Гадаад улсын тусгай албад, түүний халхавч байгууллага болон үндэсний эв нэгдлийг бусниулах, мөнгө угаах, террорист болон экстремист үйл ажиллагаа явуулдаг, санхүүжүүлдэг байгууллага, хувь хүнээс, эсхүл хандивлагч нь тодорхойгүй санхүүжилт авахыг хориглож, ийм хувь хүн, байгууллагын талаарх мэдээллийг цагдаагийн болон тагнуулын байгууллага хамтран гаргаж нээлттэй мэдээлэхээр заасан. Гэвч хэдий хугацаанд энэ мэдээлэл нь шинэчлэгдэх, ямар сувгаар мэдээлэгдэх зэрэг нь тодорхойгүй байна. Хууль боловсруулахтай холбоотой санал: - Төрийн бус байгууллагын хуулийг шинэчлэхтэй холбоотой бодлогын хэлэлцүүлэг явагдаж эхлээд багагүй хугацаа өнгөрч байгаа хэдий ч 2018 оноос бодлого боловсруулах үйл явц эрчимжиж эхлээд байна. Энэ удаагийн төсөл нь өмнө өргөн баригдаад буцаагдсан хуулийн төслийн үзэл санаа, зохицуулалт 3 тусдаа хуульд хувааж оруулснаас өөрөөр үзэл баримтлалын хувьд ахиц гарсан гэж үзэхгүй байна. Тиймээс өмнөх төсөлд өгч байсан зарчмын байр суурь, санал шүүмж хэвээр байгаа болохыг анхааралдаа авна уу. Иргэний нийгмийн салбарын гол хууль тогтоомжийг боловсруулах ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүнд төрийн бус байгууллагын төлөөлөл	
--	--	---	--

		тун хангалтгүй байна гэж үзэж байгаа тул бидний зүгээс нэмж гурван хүний нэрийг хүргүүлсний дагуу ажлын хэсгийн бүрэлдэхүүнийг өргөтгөх саналтай байна. Төрийн бус байгууллагууд нэгдэн хэд хэдэн удаагийн зөвшилцөл, хэлэлцүүлгийн үр дүнд 2020 онд “Монгол улсын төр, иргэний нийгмийн түншлэлийн Үзэл баримтлал”, “Ашгийн төлөө бус хуулийн этгээдийн тухай хуулийн төслийн үзэл баримтлал” гэсэн бодлогын баримт бичгийг боловсруулан хэлэлцүүлэх ажлыг эхлүүлээд байна. Энэхүү баримт бичигт дурдагдсан иргэний нийгмийн тодорхойлолт, үнэт зүйлс, зарчим, төрийн бодлогын хүрээ, дэмжлэг үзүүлэх тогтолцоо зэргийг хуулийн үзэл баримтлалд тусгах шаардлагатай. Холбогдох баримт бичгийн төслийг энэхүү саналд хавсаргав. Түүнчлэн Нээлттэй Нийгэм Форумын дэмжлэгтэй “Иргэний орон зайн өнөөгийн төлөв байдал, түүнийг дэмжих эрх зүйн таатай орчныг бий болгох хэрэгцээ шаардлагыг тодорхойлох” судалгаа хийж буй бөгөөд энэхүү судалгааны үр дүн, санал зөвлөмжийг хууль боловсруулах шатанд ашиглах нь зүйтэй тул тайланг эцэслэмэгц ажлын хэсэгт танилцуулах болно.	
--	--	---	--

-----oOo-----